

**MONUMENTA SREBRENICA- ISTRAŽIVANJA, DOKUMENTI, SVJEDOČENJA,
KNJIGA II, SREBRENICA KROZ MINULA STOLJEĆA**

(Prikaz)

Knjiga II, edicije „Monumenta Srebrenica – istraživanja, dokumenti, svjedočanstva“, Srebrenica kroz minula stoljeća, predstavlja nastavak projekta kojim se proučava historija i sadašnjost Srebrenice i njene okoline.

Izdavač edicije „Monumenta Srebrenica – istraživanja, dokumenti, svjedočanstva“, Knjiga II, Srebrenica kroz minula stoljeća, je Javna Ustanova Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona.

Knjiga II, edicije „Monumenta Srebrenica“ izašla je 2013. godine, na oko 315 stranica. Njen značaj je i u tome što je cijeli tekst dvojezičan, odnosno napisan je na bosanskom i engleskom jeziku.

Za razliku od Knjige I, ova knjiga edicije „Monumenta Srebrenica – istraživanja, dokumenti, svjedočanstva“, Srebrenica kroz minula stoljeća, umjesto predgovora i uvoda autora, čitaocima nudi tekst pod naslovom „Riječ urednika“, gdje je navedeno nekoliko bitnih razloga za takav pristup.

U metodološkom i strukturnom smislu, Knjiga II, sastoji se iz tri dijela. U prvom i najobimnijem dijelu knjige nalazi se više naučnih radova autora koji daju pregled kulturno-historijskog razvoja Srebrenice i njene okoline. Drugi dio knjige sadrži Priloge, odnosno tekstove autora koji su ranije objavljeni, dok treći dio sadrži dokumente koji govore o genocidu koji je izvršen nad Bošnjacima u Bosni i Hercegovini u ratu od 1992-1995. godine.

Knjiga II, „Monumenta Srebrenica – istraživanja, dokumenti, svjedočanstva“, sadrži radove, priloge i dokumente sljedećih autora:

- dr. sc. Alija Suljić i drugi, Statističko-demografska obilježja kotara Srebrenica u vrijeme austrougarske okupacije;
- prof.dr.sc. Adib Đozić i mr.sc. Rusmir Djedović, Mahala Crvena Rijeka u Srebrenici krajem 19. stoljeća;
- Refik Bulić, Pitanje ekavsko-jekavske zamjene jata u govoru Bošnjaka Srebrenice;
- Juraj Kujundžić, Srednjovjekovne crkve u Srebrenici;
- dr. Bazilije Pandžić, Život i djelo Jurja Dragišića (o.1445-1520);
- dr.sc. Dževad Mahmutović i Mahir Mahmutović, Prva presuda za genocid u Evropi poslije Drugog svjetskog rata.

U radu, dr. sc. Alija Suljić i drugi, *Statističko-demografska obilježja kotara Srebrenica u vrijeme austrougarske okupacije*, prezentovani su statističko-demografskih podaci područja kotara Srebrenica za vrijeme austrougarske okupacije (1878-1918.). Istraživanjem su obuhvaćeni prostori današnjih opština Srebrenica i Bratunac, a koji su u periodu austrougarske uprave predstavljali jedinstven teritorij.

U austrougarskom periodu kotar Srebrenica imao je 127 naselja, uključujući gradsko naselje Srebrenica, koja je bila sastavljena od 681 dijela naselja, odnosno mahala (zaseoka). Većina seoskih naselja pripadala je razbijenom tipu. Mahale (zaseoke) je imalo 115 naselja, a bez mahala bilo je 13 naselja kotara Srebrenica.

Rezultati istraživanja zasnivaju se na podacima koji su dobijeni službenim popisima stanovništva Bosne i Hercegovine u vrijeme austrougarske i to: 1879, 1885, 1895. i 1910. godine. Značaj ovih popisa je višestruk jer su obuhvatili cjelokupno bosanskohercegovačko stanovništvo prema naseljenim mjestima i prema za taj period najvažnijim statističkim obilježjima: spol, dob, vjerska pripadnost, ekonomska struktura i dr.

U radu *Mahala Crvena Rijeka u Srebrenici krajem 19. stoljeća*, autora prof. dr. sc. Adiba Đozića i mr. sc. Rusmira Djedovića, predstavljene su osnovne historijske, geografske, genealoške, demografske, vlasničke i sociološke karakteristike mahale Crvena Rijeka. Mahala Crvena Rijeka jedna je od najstarijih mahala kasabe Srebrenica, a svojim geografskim položajem nalazi se u donjem toku istoimene rijeke. Ne samo da je jedna od najurbanizovanijih mahala kasabe Srebrenica tog vremena, već je istovremeno i jedna od najvećih mahala u Srebrenici.

Krajem osmanskog i početkom austrougarskog perioda ova mahala imala je brojne urbane sadržaje, kao što su stara džamija sa haremom, ostatke hamama, preko četrdeset privatnih stambenih kuća, od kojih i nekoliko reprezentativnih kuća – čardaklija u središnjem dijelu, vakufsku kuću, brojne pomoćne objekte, nekoliko vodenica, vodovod, česme, groblje uz džamiju, uređene sokake i dr. Krajem 19. stoljeća orijentalno-bosanske karakteristike mahale dolazile su do izražaja kako u vanjskom, građevinsko-arhitektonskom izgledu, tako i u ostalim društvenim sadržajima, kao što su ekonomska, etnička, vjerska, socijalna i kulturna struktura stanovništva.

Krajem 19. stoljeća u mahali su živjele mnogobrojne starosjedilačke familije, gdje je svaka familija imala vlastitu kuću, mada je bilo i slučajeva da je jedna porodica imala i po dvije kuće i vodenicu istovremeno, što je jedan od bitnih pokazatelja ekonomske razvijenosti stanovnika ove mahale. U mahali je živjelo preko 30 familija, kao što su: Ahmetovići, Đozići, Klančevići, Pašići, Lučanin, Huseinagići, Turići, Mustafići, Omerovići, Muratovići, Hublići, Zildžići, Bakalovići i druge. Osim starosjedilačkih familija u ovoj mahali živjele su i doseljeničke familije, koje su se doselile u mahalalu na prelazu iz 18. u 19. stoljeće. Najpoznatije doseljeničke porodice su: Travničanin, zv. Drevišagić, Kreševljaković, Huseinagić, zv. Arnaut i Siručići.

Socijalnu strukturu stanovništva mahale činile su zanatlije, trgovci, ulema, poljoprivrednici, administrativno osoblje tog vremena i drugi slojevi društva.

Rad Refika Bulića, *Pitanje ekavsko-jekavske zamjene jata u govoru Bošnjaka Srebrenice*, ima za cilj da prikaže da su neutemeljene pretpostavke o ekavskoj zamjeni glasa „jat“ u dugim slogovima u govoru Bošnjaka Srebrenice, tipa dete-djeca, koje su zabilježene u literaturi o bosanskohercegovačkim govorima. Autor smatra da se takve pretpostavke, poslije detaljne analize, ne mogu prihvatiti kao pouzdane. U Prilozima istaknuta su dva veoma važna naučna rada, kojima se potvrđuje činjenica da je Srebrenica svojim historijskim bićem podjednako kao i muslimanima, bosanskim kršćanima i pravoslavicima, pripadala i bosanskim franjevcima, iako ih danas u Srebrenici nema. To su radovi: Juraja Kujundžića, *Srednjovjekovne crkve u Srebrenici*, pruzeto iz Dobri pastir, god. XVII – XVIII, Sarajevo 1968 i dr. Bazilija Pandžića, *Život i djela Jurja Dragišića (o.1445-1520)*, preuzeto iz Dobri pastir, god. XXVI, svezak I-II, Sarajevo 1976.

Treći dio knjige predstavlja dokumentarni prilog „Prva presuda za genocid u Evropi poslije Drugog svjetskog rata“. Naime, radi se o radu dr.sc. Dževada Mahmutovića i Mahira Mahmutovića, koji prikazuje slučaj procesuiranja Nikole Jorgića zvanog Jorga – prvom osuđeniku za počinjen genocid u Evropi poslije završetka Drugog svjetskog rata. Rad predstavlja naučni komentar prevoda Presude Evropskog suda za ljudska prava koja je izrečena u julu 2007. godine, na Saveznom sudu u Dizeldorfu (Njemačka). Istom se pravomoćno osuđuje Nikola Jorgić, zvani Jorga na četiri doživotne kazne zatvora i osam kazni u trajanju od sedam do devet godina zatvora. Jorgić je osuđen za genocid nad Bošnjacima koji je počinjen 1992. godine u dobojskoj regiji, te je prva osoba u Evropi koja je poslije Drugog svjetskog rata u Evropi osuđena za zločin genocida.

Navedeni radovi drugu knjigu edicije pod nazivom „Monumenta Srebrenica“, čine vrijednim nastavkom edicije i nadamo se da će ona uspjeti u ovim ekonomski teškim vremenima nastaviti da izlazi. Posebno čestitamo Javnoj Ustanovi Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona iz Tuzle i vrijednim prof. dr.sc. Adibu Đoziću i mr.sc. Rusmiru Djedoviću na istrajnosti i uloženom trudu.